1.- LECTURES

Llegim la traducció francesa del "Nocturn" de F. Swinnerton. El gust de les filiacions literàries ens porta a repassar l'obra que coneixiem de G. Gissing. Anotem de seguida la coratgia del realisme menestral sense explicació i sense pietat, sense poesia i sense engany. Nu i lúcid.

Veusaqui aquests mots: "lúcid" i "nu" associadors, al costat de la veridica constatació indiferent de la vida, del treball de la consciència i de les correnties literàries que s'hi mouen:

James Joyce, tots els escoliastes i tots els predecessors: Edouard Dujardin.

Llegim "Les lauriers sont coupés", de Dujardin i ens porta la sintesi d'un estil que troba l'unitat de tots els pensaments fugitius i de totes les sensacions mes heterogènies. Ens porta també la rara associació dificil de la discontinuitat i de la plasticitat. Això que a casa nostra ens sorprenia i ens desconcertava d'endevinar en l'obra, que va formant-se, d'En Millàs-Raurell. Les més fines i les més triades inquietuds i recerques tenen companyia a casa nostra.

Es aquí on els homes fets a mida d'una normalitat de cultura han de cercar la companyia forastera. Millàs-Raurell, sense precedents i gairebé sense comprensions catalanes, és perfectament associable als camins que es troben fora d'aquí. I així altres camins i altres mestres. El pais que d'un descriptiu com En Ruyra n'hagués fet alhora un aventurer i un escrutador d'ànima com el Conrad, sabria avui valorar-lo i podria classificar-lo. El mateix Vilanova queda implassable per manca de companyia i de contrastos diferencials.

Extremosament diriem que som una abstracció d'homes qui ens movem dins una abstracció de poble.

No gosariem però formular aquesta constataeió si no coincidís, per altres motius dels que ens hi menen a casa nostra, amb la constatació de les darreres generacions d'homes d'esperit arreu del món.

Camillo Pellizzi, en el llibre "Gli Spiriti della vigilia" publicat suara ens parla de Michelstaedter, de Boine i de Renato Serra com dels predecessors, (d'altres n'hi hagué a Italia, entre Tozzi, Borsi, Corazzini i Slataper), de la reacció creadora "del mite de voler" el qual ha de convertir en història plena el que no fou sinò problema de consciència.

Aquells predecessors, cercadors de la veritat absoluta però debils davant de la veritat, baldats de comprensió, cridaren la necessitat de "viure el món" més que de "dir el món". Ara el voler s'actualitza; i s'exigeix que l'activitat respongui al voler. La força dispersa i difusa d'una generació massa intel·ligent es superada per la col·laboració "dels vivents" a l'unitat superior dins la qual les obres individuals només són constatacions episòdiques.

Concreció d'homes i concreció nacional. ¡Italia jove, fossis el nostre exemple si mai podiem aclamar les mateixes realitats!

El mite del voler s'exercita en el fer:

"Apren a vendre a comprar a revendre
Dóna, pren: te tu i te tu.
Si estimes cal que sàpigues cantar.
Correr, menjar, beure,
xiular;
i cal que aprenguis a treballar
Quan estimes
et cal marxar..."

ha dit Blai Cendrars en el seu darrer recull de poesies, i les joveníssimes manifestacions literàries (França governa el to; diem l'obra inicial de Pierre Bost, com exemple) es mouen al cor de la distinció que "fer les coses no es posseir-les" i poden ésser, per primera vegada després de la

guerra, dites ingènues perquè no tenen pressa.

¡França jova, fossis la nostra valor de mesura si mai ens fos lícit de no tenir pressa!

Ha estat publicada a les edicions "Du Sagittaire" una "Anthologie de la nouvelle poesie française".

Fixa aquest llibre, continua i completa les Antologies modernes de la casa Delagrave i l'Antologia del Simbolisme ordenada al "Mercure de France" per Ad van Bever i Paul Lautand; expurga i valora l'Antologia moderna de Gustave Lanson publicada l'any 1912 per la casa Figuiere i s'agermana amb l' "Anthologie poètique du XXe siécle" publicada l'any passat per Robert de la Vaissiere a la casa Crés.

Així i tot aquesta nova antologia presonera del desig d'haver volgut fitar l'"esperit modern", ens sembla encara excessiva i incompleta al mateix temps.

Si arribem a la conclusió que l'anomenat esperit modern es caracteritza per haver lliberat la creació de la tirania verbalista i cercat una expressió que contingui realitats noves: la multitud i l'inconscient i que domini els mots i la tècnica dels mots i els faci servents de la poesia, trobem encara, com hem dit, excessiva i incompleta la llista dels poetes oferts. Potser l'antologia francesa, en llengua espanyola, de l'Enric Diez-Canedo i el malaguanyat Fernando Fortun (any 1913) la qual abastava els precursors, els parnassians, els mestres del simbolisme, els simbolistes i els nous, omplia una classificació més clara i més justa. Hi trobem per exemple Charles Vildrac deixat ara de banda.

Perquè? I perquè també, Louis Aragon, entre altres, que no ens escau, estrangers, d'anomenar en detall. Perquè si acull Germain Nouveau rebutja Verlaine i si accepta totes les variacions d'escola de Guillaume Apollinaire, negligeix Saint Leger-Leger?

La caracterització de la poesia d'ara, actual i moridora, aguda i instantània, brillant i il·lusòria cal cercar-la independentment de la síntesi entre espiritual i tècnica intentada per la edició antològica "du Sagittaire"; caldria almenys no antologiar-la encare i deixar que el temps, ajudés les més autoritzades definicions avui per avui obiradores tot just en comentaris com el de Bernard Fay del qual reportem aquestes consideracions: "Les classes burgeses benestants i il·lustrades que de tres seglesençà han estat els principals artesans i reguladors de la nostra literatura, han estat esmicolades o mutilades a tota Europa. No és sorprenent que la majoria dels innovadors exagerats hagin sortit d'elles. Podem dir que la crisi actual de la poesia és un fenòmen burgès com Dada fou una escola burgesa: Aquesta violència, aquesta conscient paciència dins la destrucció i la negació, son, a l'inrevès, les velles qualitats burgeses de França amb tota la seriositat i tot el gust de fer bé tot el que hom fa".

"Dada trobà a França un nucli de joves ben dotats d'intel·ligència i de sensibilitat, i evidència que responia a un instint molt pregon de la joventut. Dada negava no sols les valors i l'existència de les coses sinò també la societat, el públic, el vocabulari, l'intel·ligència, la literatura. Fou com el punt extrem del romanticisme perquè en proclamar la fallida de la ráó i de la societat declarava que si s'és poeta tot el que es diu espontaniament és poesia. Això val tant com afirmar la sobirania absoluta de la inspiració. Cercava Dada més aviat impressionar que fer-se comprendre".

"El fenòmen, però, no era inesperat. Des de la retirada de Rimbaud i la mort de Lautréamont, hom podia preveure que un espasme així es produiria a França. Les ambicions, exaltades, les necessitats exigents, la sensibilitat exquisida fins a la tortura; aquest idealisme abstracte, pregon i revolt; aquest mitsicisme indistint i àvid; tot això que cultivavem i que no trobava aplicació satisfactoria, havia de desentranyar-se el dia que una peça de la nostra civilització es trenqués, i produís la gran declaració de fallida. Dada ha donat una forma precisa als nostres fàstics. No ens ha deixat sinó dues possibilitats: o el noble triomf de la espiritualitat o el plaer del cos, no adscarit a la voluptat com era possible l'any 1913, sinó actiu, tal com el veiem en la poesia esportiva".

Part d'aquest estat present el tradueix l'Antologia que motiva aquesta nota, presonera del massa voler definir practicament l'esperit modern.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

2.-

"Copó d'argent esmaltat"

3.- JAUME MERCADÉ Nat a Valls, l'any 1889

Aixi, dins d'aquestes normes clàssiques, treballa En Jaume Mercadé damunt dels seus metalls i les seves pedres, i les joies surten de les seves mans no amb aquella gentilesa fràgil de la matèria que fa equilibris, sinó trasp.uant una gràcia nativa abundosa i plena, que és gentil sense oprimir-se i que sap ésser bella sense necessitat de contorsions, manifestant-se serenament, donant una confortant sensació de maduresa i de repòs.

(J. Llorens Artigas a «La Veu de Catalunya» del 24 de juny de 1918)

... projectista acurat, artifex de mans sàvies, aplica les seves dots de pintor a la decoració de les joies que elabora i a la combinació de les pedres precioses amb les quals les enriqueix. Adès resuscita la joieria típicament catalana, adès ens recorda els joiells arcaics de tonalitats obscures, adès en fi, se'ns presenta com un innovador, que vol portar una nova modalitat a la seva art predilecta; sempre apareix en les seves obres el joier exquisit, dotat d'un gust irreprotxable i d'una pulcritut a tota prova en el treball.

(Manuel Marinel·lo a «Las Noticias» 22 desembre de 1920)

Entre els artifex admirables que han contribuït al renaixement dels nostres oficis En Mercadé ocupa un lloc d'honor tant per les obres com pel zel que aplica a la formació técnica dels seus alumnes de l'Escola. Sòlidament documentat i coneixedor de tots els recursos de l'ofici, sotmet sempre les possibilitats tècniques al control d'un gust tan segur com refinat. Aquest predomini constant d'una sensibilitat excepcionalment educada sobre la pràctica de l'ofici és el tret característic del seu estil personalíssim.

(C. C. «La Publicitat» 2 de desembre de 1923)

4.- CAPÇA DE PANDORA

No mesuris, amic, la teva passa;
trepitja fort la llenca que es desglaça
i beneeix l'ortiga sota el peu.
No tinguis por, company, del poc ni el massa;
no dubtis ni somriguis. Canta i creu!
Creu en tot el que es veu i el que no es veu.
I confia el teu llavi al llavi d'ella,
dóna't al plô, a la fúria i al punyal,
que per això s'ha fet aquella estrella;
la teva estrella que rebutja el mal.

I respòn una boca engelosida,
sense els queixals daurats de la mentida,
pintada per la cendra i per la pols:
—Deixa el punyal, el gessamí i la brida,
que el vi més amargant és el més dolç,
i és falsa la veu d'un com la de molts.
Són buides les paraules: Pau i Guerra;
no mena enlloc la ruta del Destí,
que per això s'ha fet el cuc de terra:
per mutilar, per rosegâ i podrî.

I entre el doble timbal neix la tortura,
el neguit de la feble criatura,
que trampaleja al caire del parany,
que reculant avença i que s'atura,
perquè t'ha vist a tu, sagrat engany,
perquè t'ha vist a dalt del arbre extrany,
duent el ritme de la folla dansa,
enlluernant el tremolí de tot,
o inútil branquilló de l'esperança
amb una fulla verda a cada brot!

Josep M.ª de SAGARRA